

⇒, [aktuální](#), [pracovní](#)

Pracovní sloučená část: Nové zásady DPL

O dokumentu

Typ:

[Pracovní dokument](#)

Anotace:

pracovní dokument do kterého se pro účely tvorby nových zásad tvoří finální znění zásad

Autoři:

[Pracovní skupina RVIS pro digitálně přívětivou legislativu](#), [Michal Rada](#), [Věra Kopřivová](#), [Jan Vobořil](#), [Lucie Alblová](#)

Verze:

0.1 z 9.1.2025

Stav:

Rozpracované

Použití:

Jen pro pracovní skupinu, tady se oficiálně konsoliduje postupně budované znění jednotlivých zásad

Historie změn

Jak s tím pracovat

1. Hned zkraye, vy se o nic nemusíte starat. Vy pracujte s dokumentem na sharepointu, o synchronizaci, konsolidaci a revize a souvislosti se stará automat, nebo my ručně.
2. Vy vidíte pracovní verzi na sharepointu. Za tím je ale celkem promyšlený šelmostrojek. Hlavní dokument je pod odkazem
3. Jednotlivé zásady mají svoje zdrojové stránky, dokument je tvořen jejich konsolidací a hromadou automatizace a kontrol konzistence. Stránky zásad jsou v seznamu níže.:
4. Automat sleduje změny v dokumentu na sharepointu a nabízí nám jejich promítnutí. Pokud k němu dojde, změníme text tady na wiki, propíše se to jako revise, napíše se to do tabulky se zpracováním a další kroky.
5. V určité fázi a to nejpozději před dalším jednáním se vygeneruje další verze se změnami a zapíše se do sharepointu jako další verze.
6. UI sleduje konzistenci, duplicitu, souvislosti atd. Pokud se máme při dalším jednání na něco zaměřit, bude to přehledně uvedeno v tomto dokumentu u příslušné zásady a po jednání se s tím vypořádáme.
7. Cokoliv co není textem zásady, komentáře, úkoly, otázky a jejich řešení, uvidíme v tomto dokumentu, ale ne v jednotlivých zásadách. To znamená, že výsledkem bude vždy obsah zásad.

Zpracovávání námětů a připomínek PS

Zásady

Seznam a řazení zásad

1. [Zásada DPL č. 1: Budování přednostně digitálních služeb](#)
2. [Zásada DPL č. 2: Použitelnost a přístupnost](#)
3. [Zásada DPL č. 3: Bránění digitálnímu vyloučení](#)
4. [Zásada DPL č. 4: Respektování eGovernmentu a sdílených služeb](#)
5. [Zásada DPL č. 5: Maximální opakovatelnost a znovupoužitelnost](#)
6. [Zásada DPL č. 6: Vytváření sdílených služeb](#)
7. [Zásada DPL č. 7: Konsolidace a propojování](#)
8. [Zásada DPL č. 8: Otevřenost a transparentnost](#)
9. [Zásada DPL č. 9: Důvěra a důvěryhodnost](#)
10. [Zásada DPL č. 10: Proaktivní přístup](#)
11. [Zásada DPL č. 11: Mezinárodní interoperabilita](#)
12. [Zásada DPL č. 12: Technologická neutralita](#)

Zásada DPL č. 1: Budování přednostně digitálních služeb

Základem správně budovaného eGovernmentu je princip „digital by default“ a „digital by design“ neboli budování služeb přednostně jako digitální, a budování služeb jako digitálních už od samotného počátku jejich navrhování.

Co to v praxi znamená? Digital by default znamená, že služba je v primární podobě brána jako digitální, a papírová verze služby je pouze její nadstavbou. Nežádoucí je potom stav, kdy digitální služba je pouze převedením „papírového“ procesu do elektronické podoby.

Digital by design znamená, že proces je už od samého počátku navrhován jako digitální, počítá se s tím od prvního kroku. Nežádoucí je stav, kdy je navržený proces, který je teprve poté převáděn do elektronické podoby.

Elektronizace papírového procesu nás připravuje o výhody a přínosy, které jsou možné pouze v elektronickém světě, zatímco v papírovém procesu jsou z povahy věci nemožné. Příkladem budiž oběh formuláře, který musí schválit větší počet osob. V papírové podobě takový formulář musí tyto osoby schvalovat postupně, protože existuje pouze v jednom provedení a je třeba ho fyzicky předávat. Nesprávnou elektronizací tohoto procesu bude například převedení formuláře do elektronického formátu (např. pdf), který bude mezi schvalovateli přeposílán e-mailem. Správnou digitalizací je umístění tohoto formuláře v centrálním úložišti, kdy k němu mohou všichni schvalovatelé přistoupit současně. Sekvenční proces se tak změní na paralelní a je ušetřeno nezanedbatelné množství času.

Princip „digital by default“ nevylučuje (a nesmí vylučovat, viz zásada č. 3) možnost převést postup do papírové podoby. I zde však musíme pamatovat na to, že primární je digitální forma, a papír se jí musí

přizpůsobit, nikoliv naopak. Ve výše uvedeném případě je tak správným řešením podepsání formuláře na papíře pouze těmi osobami, které to vyžadují, a následné zanesení jejich podpisu do originálního digitálního formuláře. Nesprávným postupem by bylo na základě požadavku jednoho klienta formulář vytisknout a nechat jej kolovat papírově i mezi těmi, kdo toto řešení nepožadují.

Cíl: Budovat veškeré služby tak, aby mohly být realizovány primárně v elektronické podobě a aby, zejména pro vnitřní chod veřejné správy, byla elektronická forma povinně preferovanou cestou pro zvýšení efektivity.

Přínosy naplnění: Primárně elektronické služby jsou rychlejší, efektivnější, levnější a kontrolovatelnější.

Dopady nenaplnění: Neschopnost veřejné správy nabídnout klientovi efektivní vyřizování věcí ve veřejné správě.

Příklad dobré praxe: Nová právní úprava zavádějící eNeschopenky jako primárně elektronickou formu agendy evidence a zápisu rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti. Definuje neschopenku v první řadě jako elektronickou, ale zároveň dává možnost v určitých případech použít jinou než elektronickou formu.

Zásada DPL č. 2: Použitelnost a přístupnost

Veřejná správa je především službou veřejnosti, a to celé veřejnosti. Legislativa ovládající digitální služby musí být tedy od počátku stavěna tak, aby umožnila přístup nejen těm, kteří digitální služby využívat nemohou či nechťejí (viz bod 3), ale též těm, kteří digitální služby používat mohou a chtějí, ale mají přístup k těmto službám ztížený anebo potřebují například asistivní pomůcky.

Pro tyto osoby jsou digitální služby velmi lákavé, protože umožňují komunikovat se státem s menší námahou, z pohodlí domova a umožňují snadnější automatizaci úkonů. Nevýhodou však je, že zde není bezprostřední pomoc úředníka na přepážce apod.

V ČR je přístupnost některých veřejných služeb povinná i ze zákona, jde o zákon č. 99/2019 Sb. Zákon o přístupnosti internetových stránek a mobilních aplikací. ČR je v této věci vázána také mezinárodní Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením. Tyto právní předpisy však obsahují jen obecně formulovanou povinnost a minimální standardy. My však neděláme přístupné služby proto, abychom vyhověli zákonu, ale proto, že chceme, aby byly naše služby snadno přístupné pro všechny. To platí i tehdy, máme-li ze zákona výjimku.

Dobrou zprávou je, že při navrhování přístupných služeb a webu není potřeba „vymýšlet kolo,“ ale je možné vycházet z mezinárodně uznávaných standardů dobré praxe. Jedním z nejuznávanějších standardů je Web Content Accessibility Guidelines. Bude-li poskytovatelem služby státní úřad, doporučujeme využít Design systém gov.cz (byť zde upozorňujeme, že Design systém řeší primárně vzhled webových stránek, zatímco přístupnost je i o srozumitelnosti obsahu a interakci s uživatelem).

Přístupnost by měla být řešena standardně, tedy napříč různými weby a službami stejně. Uživatel se tak nebude muset učit pracovat s novým řešením, a zároveň může snadněji použít asistivní technologie, které využívají nějaké standardy.

Otázka přístupnosti je v drtivé většině případů záležitostí realizace – prvky uživatelského rozhraní nebývají v zákoně definovány. Úkolem legislativy tak je, aby nevytvářela zvláštní požadavky, které přístupnosti zabrání. Již v samotné fázi návrhu služby a následné analýzy potřebnosti legislativní úpravy a návrhu legislativa, se musí dbát na to, aby veškeré služby ale také digitální nástroje tyto služby umožňující, byly uživatelsky přívětivé, efektivní, srozumitelné, jednoduché a usnadňující život.

Cíl: Práva a povinnosti všech jsou stejné, nehledě na sociální, digitální, zdravotní či jiné znevýhodnění. Legislativa nevytváří bariéry pro nikoho a plní i související závazky České republiky.

Přínosy dodržení: Bude nastaven takový právní rámec, který bude respektovat potřeby osob se specifickými požadavky na digitální inkluzi a přístupnost a služby a nástroje v digitálním světě budou použitelné pro všechny a to tak, aby usnadňovaly život.

Dopady nedodržení: Bude docházet k přímé či nepřímé diskriminaci s negativními dopady na určité skupiny osob. Služby nebudou natolik uživatelsky přívětivé a snadno použitelné, že nebudou klienty využívány a to bude klást větší nároky na procesní, personální i finanční zdroje úřadů.

Příklady dobré praxe: □

Zásada DPL č. 3: Bránění digitálnímu vyloučení

Hrozba digitálního vyloučení je často v rámci digitalizace nejen ve veřejném sektoru velice opomíjena, což vede k prohloubení problému existence digitálních propastí a druhotně to prohlubuje i problém sociálního vyloučení, který je často s digitálním vyloučením spojen. Existují a vždy budou existovat mezi námi lidé, které nechtějí (nebo nemohou) využívat digitální technologie, a nebo nemají k dispozici dostatečně moderní technické prostředky či připojení pro každodenní digitální komunikaci nejen s veřejnou správou. I těmto lidem bychom měli zajistit přístup ke službám v sektoru veřejné správy a při respektu k právu podnikat přispívat i k zachování nedigitálních alternativ u soukromoprávních poskytovatelů služeb. Nejde zde přitom o přístupnost či nepřístupnost digitálních služeb, a nebo o jejich dostupnost v rámci daného území. Cílem je, abychom nevytvářeli takové bariéry, které by lidem, kteří nechtějí využívat digitální technologie na každodenní či jen občasné bázi, umožnili komunikovat a využívat služby nedigitálně. Tato možnost je klíčová pro ochranu jejich základních práv a svobod. Rovněž v oblasti stanovení povinností vůči veřejné moci bychom pak neměli vytvářet takový legislativní rámec, který by vylučoval nedigitální plnění těchto povinností.

Cíl: Nevytvářet legislativní rámec, který by umožňoval pouze digitální cestu komunikace a čerpání služeb a omezoval by tak lidi digitálně vyloučené či ohrožené digitálním vyloučením v naplňování jejich práv a svobod v běžném životě.

Přínosy dodržení: Lidé, kteří v různé míře nepracují s digitálními technologiemi tak, jako většina ostatních budou plně integrováni ve společnosti, budou moci plnohodnotně využívat veškeré služby zajišťované orgány veřejné moci a nebudou významněji omezeni ani ve využívání služeb zajišťovaných soukromým sektorem.

Dopady nedodržení: Vznik bariér ve využívání služeb a podpora nerovného přístupu. Druhotně vznik či prohlubování sociálního vyloučení a dezintegrace společnosti.

Příklady dobré praxe: Zachování alternativních možností podání ve vztahu k orgánům státní správy – digitální cestou, písemně poštou nebo asistovaným podáním přímo na úřadě. Využívání asistovaných digitálních podání na kontaktních místech veřejné správy Czech Point. Zachování v rámci komunikace se státní správou široké možnosti interakce s „živým“ člověkem.

Zásada DPL č. 4: Respektování eGovernmentu a sdílených služeb

Každý orgán veřejné moci provozuje své vlastní informační systémy (takzvané agendové informační systémy, AIS), ve kterých zpracovává svou agendu. Jsou zde však služby, které jsou společné všem orgánům veřejné moci a je zbytečné, aby si je každý úřad stavěl sám. Ve fyzickém světě jistě nebude každé ministerstvo vydávat vlastní doklad totožnosti a provozovalo vlastní kurýrní službu, ale všichni budou akceptovat občanský průkaz a dopisy budou posílat poštou. Stejně tak ve světě eGovernmentu by všichni měli akceptovat jednotnou identitu občana (NIA) a komunikovat Datovými schránkami. Mezi další sdílené služby patří Základní registry, Informační systém sdílené služby sloužící k výměně údajů mezi agendami, Registr zastupování.

Užívání těchto služeb je mnohdy povinné ze zákona. Protože ale *lex specialis derogat lex generalis*, může být v konkrétním případě stanoven jiný postup. To by se však dít nemělo, a pokud už se tak stane, je třeba pečlivě posoudit, proč jsme se tak rozhodli.

Využívání sdílených služeb je výhodné jak pro úřad, tak i pro klienta. Pro úřad je výhodné proto, že službu většinou dostane „na klíč,“ za minimální náklady (např. využívání NIA i datových schránek je pro úřady zdarma) a se zárukou – je-li klient ztotožněn skrze NIA, není většinou třeba dále ověřovat jeho identitu a obávat se soudních sporů. Pro klienta je výhodou jejich jednotnost – pomocí jednoho prostředku, například své bankovní identity, se přihlásí ke všem službám státu.

Většinu sdílených služeb provozuje v současné době Digitální a informační agentura, která též dohlíží na jejich správné využívání a pomáhá s jejich implementací.

Využití sdílených služeb je v některých případech nezbytné. Například, zvolí-li poskytovatel služby jiný způsob ověření než pomocí NIA, nebude osoba dostatečně ztotožněna k načtení jejich údajů ze základních registrů či databází jiných úřadů. Správce těchto systémů by pak mohl zcela oprávněně odmítnout takový požadavek s poukazem na bezpečnost a ochranu údajů.

Úřady se často obávají, že sdílené služby budou pro jejich klienty příliš složité. Například přihlášení přes NIA versus prosté zadání jména a hesla. Sdílené služby jsou však designované tak, aby byly uživatelsky tak snadné a přívětivé, jak jen je to možné. Často nabízejí více možností řešení – přihlášení přes NIA je možné pomocí bankovní identity, pomocí speciální aplikace, pomocí tokenu... Pokud některé řešení nenabízejí, je to většinou z dobrých důvodů (prostá kombinace jména a hesla není považována za dostatečně bezpečnou pro služby veřejné správy).

Může nastat situace, kdy využití sdílených služeb není vhodné? Velmi výjimečně ano. Půjde např. o situace, kdy jednáme s lidmi, jejichž identitu není možné ověřit (azylová agenda), nebo je zřejmé, že z objektivních důvodů nemohou tyto služby používat (osoby ve vězení). I v těchto situacích však hledejme především cesty, jak tyto osoby začlenit do standardních kanálů, než vymýšlet zcela nové.

Cíl: Jednotlivé agendové zákony a další právní předpisy nebudou v rozporu s principy a službami eGovernmentu a nebudou vytvářet nesmyslné speciality zatěžující klienty i úřady.

Přínosy dodržení: Není třeba vymýšlet jednou vymyšlené, úřady musí využívat poskytované centrální řešení projektů EG a tedy nebudou muset vynakládat zbytečné zdroje na proprietární řešení. Daleko lepší postavení úřadů v případných sporech a dokazování zákonnosti postupů a výsledků úředních procesů. Snížení administrativní zátěže klientů a podpora standardizace ve službách.

Dopady nedodržení: Nebude splněn princip jednotnosti a standardizace zejména u služeb veřejné správy. Dále hrozí žaloby od klientů pro neplnění jejich práv a pro nerespektování EG zákonů a žaloby pro vrchostenské šikanózní jednání úřadů. Dále bude hrozit stíhání konkrétních osob na základě negativních výsledků kontrol ze strany NKÚ.

Příklady dobré praxe: □

Zásada DPL č. 5: Maximální opakovatelnost a znovupoužitelnost

Tato zásada je jedním ze základních principů elektronizace veřejné správy v EU. V překladu znamená pouze jednou. Je taktéž součástí výše uvedeného Mid Term Review k DSM. Jejím znakem je, že zamezuje případům, kdy klienti a společnosti museli veřejným orgánům předkládat tytéž informace opakovaně. Veřejná správa by neměla požadovat po subjektu údajů opakované poskytování již jednou poskytnutých údajů. Tato zásada je zcela klíčová a základní pro dokončení budování státního datového fondu (propojení všech agendových informačních systémů prostřednictvím systému základních registrů). V něm obsažená data sdílejí, za podmínek a v rozsahu jednotlivých agendových rolí, konkrétní orgány veřejné moci a jím určené úředníci, zaměstnanci a klienti veřejné správy (data o nich samotných).

Cíl: Využívat údaje evidované veřejnou správou tak, aby nemusely být znovu dokládány, sbírány a evidovány za aktivní zátěže subjektu údajů. Budovat služby tak, aby mohly být znovu použitelné pro jiné agendy ve veřejné správě.

Přínosy naplnění: Předpis bude určovat, že, jsou-li vedeny některé údaje již ve stávajících ISVS, a nebrání tomu nějaké odůvodněné překážky, musí být úřadem využívány (tedy nevyžadovat jejich opakované dokládání od klienta či subjektu údajů). U služeb by naopak legislativa měla umožnit jejich opětovné použití v případě, kdy to bude účelné v nějaké jiné agendě veřejné správy.

Dopady nenaplnění: Snížení efektivity prací s již jednou evidovanými údaji. Subjekt údajů bude nucen opětovně předkládat již doložené údaje. Hrozí i riziko neúplného elektronického podání, neboť klient nebude schopen dodat v elektronické podobě veškeré údaje efektivně.

Příklad dobré praxe: Striktní naplňování a respektování § 6 odst. 2 a § 50 správního řádu tím, že jednou evidované údaje jsou znovu použity i pro jiná řízení, a dokonce v jiných agendách. Příkladem mohou být třeba i základní registry a povinnost využívání referenčních údajů. Existují i příklady v jednotlivých agendových zákonech, které umožňují či dokonce dávají povinnost získávat údaje z jiných ISVS tam, kde je to pro danou agendu účelné.

Zásada DPL č. 6: Vytváření sdílených služeb

Zásada je důležitá společně se zásadami znovupoužitelnosti a povinnosti využívání služeb. Dáváme-li především veřejné správě povinnost využívat již existující sdílené služby, mělo by být z druhé strany vynucováno, aby pokud bude zákonem stanovena a následně vytvořena nějaká nová sdílená služba, mohla být využitelná i pro zbytek veřejné správy.

Jde o to, že legislativa by neměla principiálně vytvářet něco, co není opakovaně použitelné, pokud k tomu není nějaký specifický důvod. To se pochopitelně týká jak využívání sdílených služeb, například tím, že nebudeme vymýšlet alternativní nezákonné způsoby přihlášení klientů do informačního

systému veřejné zprávy, ale také přemýšlením nad tvorbou či vylepšováním služeb stávajících. Pochopitelně je nutno tuto zásadu číst i v kontextu propojování informačních systémů a využívání propojeného datového fondu, ale v tomto případě se jedná o služby. Tato zásada zasahuje také do služeb soukromoprávního sektoru, respektive do využívání služeb veřejné zprávy soukromoprávním sektorem.

Cílem nové legislativy i úpravy stávající legislativy musí být revize toho, jakým způsobem vytváříme faktické biznysové služby, ať už je bude využívat veřejná zpráva nebo někdo jiný, a jestli námi koncipované nové služby jsou v souladu se všemi architektonickými principy a závaznými zásadami, a jestli mechanismy vytvářené služby mohou být použitelné i pro stávající či nové služby jiných úřadů nebo z jiných oblastí. Legislativa nesmí předjímat nebo dokonce povinně určovat, že některá služba, která by navíc nebyla v souladu s ostatními sdílenými službami, bude využívána pouze jedním sektorem anebo pouze pro jeden účel. Týká se to zejména způsobu přístupu klientů ke službám veřejné zprávy, samotného praktického fungování služeb veřejné zprávy i způsobu, jakým se dá získat a pracovat s výstupem služby veřejné zprávy. Ne každá služba má jako výstup digitální dokument nebo výpis z informačního systému veřejné zprávy, ale v celé řadě případů jsou výstupem služeb znalosti. Tyto znalosti pak musí být buď reprezentovány v rámci propojeného datového fondu, nebo alespoň skutečností zapsanou v registru práv a povinností podle příslušných ustanovení Zákona o právu na digitální služby a Zákona o základních registrech. Znamená to tak, že prvním cílem předkladatele legislativy je novou službu nevytvářet. Druhým cílem je, aby pokud už musí novou službu vytvořit, mohla být využitelná také v jiných sektorech. Jako příklad nesplnění tohoto požadavku můžeme uvést ku příkladu výčet subjektů, které mají přístup k určitým údajům z informačního systému veřejné zprávy. Nejenže takovýto výčet je ve své podstatě prakticky protizákonní, neboť je přebýt obecným ustanovením paragrafům Zákona o základních registrech a Zákona o právu na digitální služby, ale především vytváří nepříjemné prostředí snižující právní jistotu ve využívání údajů a ve využívání výsledků služby.

Cíl: Vytvářet legislativní rámec pro služby tak, aby se neduplikovaly existující a pokud jsou vytvářeny nové, aby byly vymyšleny tak, aby byly použitelné pro co nejvíce účelů.

Přínosy naplnění: □

Dopady nenaplnění: □

Příklad dobré praxe: úprava eDokladu v zákoně 12/2020 respektive obecného principu digitálního stejnopisu dokladu použitelného procesně, legislativně i technicky pro jakýkoliv doklad.

Zásada DPL č. 7: Konsolidace a propojování

Rozvoj a propojování ISVS je klíčový. V rámci jednotlivých ISVS jsou evidovány údaje potřebné pro fungování dané agendy a slouží úředníkům jako podpora výkonu dané agendy a jejich činností. Je nutno budovat ISVS efektivně a snažit se i pro nové úkoly využívat v maximální míře již ty stávající. Stejně nezbytné je zajistit propojování ISVS a jejich údajů v případech, kdy se jedná o údaje, které jsou již jednou státem vedeny, či dokonce které plynou z rozhodování veřejné správy a které tak nebude muset subjekt údajů neustále dokládat. Legislativně musí být vždy řádně stanoven účel ISVS, jeho správce a provozovatel a také jeho uživatelé především z řad orgánů veřejné moci a jejich zaměstnanců. Také musí být jasné, jaké druhy informací se v daném ISVS evidují, kdo je za ně zodpovědný a jak se s nimi pracuje. Na jedné straně musí být umožněno poskytovat údaje z ISVS pro zbytek veřejné správy, pokud se jedná o údaje potřebné pro více agend. Na druhé straně musí být povinné využívat údaje z ISVS v situacích, kdy to sníží povinnost klientů údaje dokládat. Při zpracování

legislativy se musí klást velký důraz na dobře koncipovaná ustanovení týkající se správy, rozvoje, využívání a fungování ISVS a jejich propojení.

Cíl: Dobře a jasně popsané informační systémy (vč. jejich účelu a rolí jednotlivých subjektů).

Zakotvená povinnost či možnost propojovat ISVS za účelem naplnění principů opakovatelnosti a snížení zátěže na klienta, a naopak zvýšení efektivity veřejné správy.

Přínosy naplnění: Efektivní propojení a využívání informačních systémů a údajů v nich obsažených. V zákoně jsou dobře popsány ISVS, které umožňují efektivní podporu agend a role (zejména správce, či také provozovatel a uživatelská OVM). Umožnění či dokonce vynucení propojování ISVS. Efektivní využívání údajů z dalších ISVS za účelem optimalizace a efektivity dané agendy.

Dopady nenaplnění: Bude docházet k budování a rozvoji neefektivních, drahých a nekomplexních systémů bez možnosti jejich propojení. Dojde k neúčelnému vynakládání prostředků a nepodaří se naplnit ostatní cíle a zásady pro efektivní výkon veřejné správy.

Příklad dobré praxe: Příkladem mohou být třeba základní registry jako princip a technologická platforma ISZR pro propojování jednotlivých ISVS. Existují již i příklady v jednotlivých agendových zákonech (třeba zákony z oblasti sociálních agend), kde se přímo stanovuje povinnost předávat si údaje a propojovat tak informační systémy.

Zásada DPL č. 8: Otevřenost a transparentnost

Zatímco za „starých režimů“ tedy nejen toho komunistického, ale i za Rakouska-Uherska, byla státní správa postavena na principu diskrétnosti, moderní veřejná správa je postavena na principu transparentnosti. Neznamená to však, že vše musí být veřejné, jen je třeba brát transparentnost jako výchozí stav, jehož omezení by mělo být důvodné. Důvody mohou být věcné (jistě není možné zveřejňovat osobní údaje nebo data o majetkových poměrech osob) i ekonomické a technické (datová sada nemá žádné rozumné využití a její zveřejnění by stálo značné prostředky).

O transparentnosti obecně bylo napsáno mnoho textu, není ambicí těchto zásad pouštět se do další analýzy zákona 106/1999 Sb. Pojďme se však podívat na některé konkrétní oblasti, na které je třeba pamatovat při tvorbě práva:

Přístup k datům o sobě: Člověk by měl mít přístup k datům, které o něm veřejná správa uchovává a zpracovává. Výjimky budou velmi vzácné (trestní stíhání, spisy tajných služeb...). Člověk by měl vědět nejen, CO o něm stát ví, ale i JAK s tím nakládá. Již dnes si může každý vyžádat výpis ze základních registrů o přístupu k jeho datům. Je žádoucí, aby podobné záznamy mohly poskytovat i další agendové systémy. V důsledku tak stát chrání i sebe a své zaměstnance, důsledné zaznamenávání brání nařčení ze zneužití. S právem na přístup souvisí i právo na opravu, které by mělo být uplatnitelné snadno, rychle a bez zbytečných obtíží. Je v nejlepším zájmu státu, aby údaje měl přesné.

Open data by default: Ačkoliv otevřená data jsou zde s námi již delší dobu, vyvolává tento pojem časté zmatení. Podle právní definice (§ 3a zákona 106/1999 Sb.) splňují otevřená data 4 znaky:

- Jsou zveřejňována způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- jsou zveřejňována v otevřeném a strojově čitelném formátu,
- jejich způsob ani účel následného využití není dále omezen a
- jsou evidována v národním katalogu otevřených dat.

K čemu je to ale dobré? Hlavní přínos otevřených dat je, že ač jim často nerozumí člověk, rozumí jim stroj. Zatímco člověk musí podat žádost o informace a odpověď může dostat třeba v podobě

naskenovaného dokumentu, stroj potřebuje k datům trvalý přístup a potřebuje je mít v jednotném a mechanicky zpracovatelném formátu. Taková data lze nejlépe využívat a “těžit” je. Taková data jsou potom skutečně tou pověstnou “novou ropou,” protože jsou surovinou pro webové a mobilní aplikace, nebo i komerční projekty – ano, open data lze využít i k podnikání.

Povinnost zveřejňovat některá data jako otevřená plyne ze zákona (§ 5a zákona 106/1999 Sb.). Správce by však měl posoudit, jestli i další datové sady v jeho správě jsou vhodné pro otevření. Metodiky a postupy najdete na <https://opendata.gov.cz/>

Kvalitní proaktivní otevírání a poskytování dat může v důsledku odbřemenit úřad od častých žádostí o informace. Pokud si něco najdete na webových stránkách, nemusíte o to žádat 106kou.

Cíl: Do legislativy zakotvit otevřenost v maximální možné míře, přitom ale dbát na ochranu osobních údajů a soukromí. Provozovat otevřené služby státu využitelné bez omezování a publikovat otevřená data.

Přínosy naplnění: Legislativa nebude stavět umělé bariéry možnosti publikovat otevřená data tam, kde tyto bariéry nemají opodstatnění. Naopak v maximálním možném rozsahu bude zavádět povinnost subjektům veřejné správy publikovat otevřená data a poskytovat otevřené služby využitelné bez omezování.

Dopady nenaplnění: ČR by neplnila svoje mezinárodní závazky a v důsledku toho by se snížila využitelnost otevřených dat a služeb sbíraných a spravovaných za veřejné peníze. Setrval by mylný dojem, že data patří veřejné správě, což principiálně není pravda.

Příklad dobré praxe: Obecná právní úprava umožňující publikaci otevřených dat v zákoně o svobodném přístupu k informacím, ale třeba i specifické právní úpravy jdoucí nad rámec nařízení vlády stanovujícího určité datové sady publikované jako otevřená data. Takovým ustanovením může být zakotvení publikace otevřených dat do zákona o úřadu práce upravujícího jednotný informační systém práce a sociálních věcí.

Zásada DPL č. 9: Důvěra a důvěryhodnost

Důvěra ve stát se v moderní době vztahuje i na digitalizaci. Poslední dobou utrpěla různými projekty z různých důvodů dost utrpěla, projekty digitalizace nejsou vnímány příliš pozitivně a je zde stále velká skupina občanů, kteří nevěří státu v digitálním prostředí. Přitom trend v celé Evropě i ve světě je opačný, lidé začínají daleko více věřit v digitální služby jejich státu a to třeba proto, že je mohou čerpat kdykoliv, odkudkoliv a nejsou vázáni na náladu a znalostní úroveň daného úředníka.

Mechanismus důvěry na úrovni legislativy je důležitý. Abychom námi proklamovaná hesla skutečně i naplňovali. To se týká úředníků, požadavků na klienta, minima podkladů pro žádosti a podání, ale také třeba díky tomu, že stát nebude napříč jednotlivými úřady házet klientovi klacky pod nohy různými přístupy a nebo různým postojem k dokumentu jiného úřadu.

Každý předkladatel legislativy, ať už jde o novou či měněnou legislativu, musí nejen respektovat technicky využívání produktů a služeb eGovernmentu, ale hlavně se nesmí odchylovat od slíbené jednoduchosti a efektivity služby pro klienta.

Jedna věc je důvěra ve službu státu, druhá je důvěryhodnost. U důvěryhodnosti jde o vyváženou kombinaci prevence a represe vůči úřadům, aby kdokoli a kdykoliv skutečně mohl důvěřovat výstupu státu. Toto se musí uplatňovat spolu s dalšími zásadami, jako je transparentnost, bezpečnost a především striktní vynucování povinností úřadů. Jde o to, aby se nestávalo, že při výstupu orgánu veřejné moci musí klient činit ještě nějaké další kroky, aby mohl informace sdělené takovým výstupem považovat za autoritativní a nezpochybnitelné. Druhou podoblastí jsou digitální dokumenty,

kdy v mnoha případech úřad poskytuje klientovi neplatný dokument, třeba bez kvalifikovaných validačních prvků a tomuto dokumentu ani jiný úřad, natož pak soukromoprávní sektor, nedůvěřuje. Obdobné je to u soukromoprávních uživatelů údajů, kteří sice mají přístup k údajům třeba ze základních registrů, ale není jim stanovena povinnost jim důvěřovat a nepožadovat další doplnění od klientů.

Cíl: Dbát při přípravě a prosazování legislativy o to, aby byl dostatečný prostor a dostatečný rozsah na architekturu a pořádnou přípravu realizace, posilování důvěry ve stát a důvěryhodnosti jeho digitálních produktů.

Přínosy naplnění: Zvyšování důvěry ve stát, kvality služeb a výstupů a tím podpora jejich využívání

Dopady nenaplnění: Nesystémovost fungování veřejné správy a veřejných služeb, prohlubování nedůvěry klientů a komerčních subjektů, snížená právní jistota, prohrané spory **Příklady dobré praxe:**

□

Zásada DPL č. 10: Proaktivní přístup

Zásada DPL č. 11: Mezinárodní interoperabilita

Interoperabilita je obecně schopnost různých systémů vzájemně spolupracovat, poskytovat si služby a dosáhnout vzájemné součinnosti. V zásadě je třeba rozlišovat mezi interoperabilitou v rámci EU, resp. interoperabilitou mezinárodní a interoperabilitou vnitrostátní. Dle Evropského rámce interoperability má EU za cíl prosazovat a podporovat poskytování evropských veřejných služeb podporou přeshraniční a meziodvětvové interoperability. Interoperabilitou se v souvislosti s poskytováním evropských veřejných služeb rozumí schopnost interakce různých nesourodých organizací, zahrnující sdílení informací a znalostí mezi organizacemi pomocí podnikových procesů, které tyto organizace podporují, na základě výměny údajů mezi jejich systémy ICT. Typickým příkladem může být třeba komunikace a výměna dat mezi systémy různých orgánů veřejné správy i samosprávy, ústředních správních orgánů a dalších subjektů. Interoperabilita se vztahuje i na efektivní „propojení“ existujících a budoucích systémů vznikajících v rámci státní správy mj. tak, aby v případě přechodu na nový systém bylo možné automatizovaně převést data, či si jednoduše předávat informace mezi úřady využívajícími různé nástroje. Interoperabilita zahrnuje i jazykový aspekt – jazykové rozhraní, by mělo být dostupné i v anglické verzi zejména tam, kde se jedná o nástroj určený klientům a kde je pravděpodobné, že služby mohou být využívány klienty z EU (mezinárodní prvek).

Cíl: Přizpůsobit legislativu požadavkům mezinárodní interoperability a naplnění povinností výměny údajů mezi členskými státy EU a podporovat využití elektronické identifikace a důvěryhodných služeb podle nařízení eIDAS.

Přínosy naplnění: Legislativa zohledňuje potřeby a povinnosti výměny údajů dle principů mezinárodní interoperability tam, kde je to zejména ze strany EU vyžadováno či očekáváno. Neklade překážky mezinárodnímu přístupu ke službám a jejich využívání subjekty i mimo ČR.

Dopady nenaplnění: ČR nebude schopna naplnit svoje povinnosti mezinárodní interoperability v rámci EU. Navíc zabránění či ztěžování využívání údajů a služeb subjekty mimo ČR je v rozporu s principem jejich rovnoprávnosti, a tedy obecně nepřipustné.

Příklad dobré praxe: Implementace nařízení eIDAS a legislativního rámce pro využívání důvěryhodných služeb, včetně elektronické identifikace a zaručené identity. Dalším příkladem může

být realizace projektu EESSI pro výměnu informací mezi členskými státy EU v sociální a zdravotní oblasti.

Zásada DPL č. 12: Technologická neutralita

Princip technologické neutrality znamená, že regulace a normativní úprava musí být navržena tak, aby nepreferovala určitou technologii. Digitální služby veřejné správy musí být technologicky nezávislé a neutrální, včetně nezávislosti na konkrétní platformě. Výjimky jsou přijatelné jen v případech, kde je to nezbytně nutné.

To se týká všech vrstev a součástí používaných technologií. Je samozřejmé, že zákon nesmí předepisovat, v jakém počítačovém programu máte pracovat a v jakém formátu souboru máte data posílat. Ale týká se to i hardware (není k tvorbě předepsaného formátu třeba speciální zařízení? Od konkrétního výrobce?) operačního systému (nezvolili jste formáty či programy použitelné jen na platformě Windows či Mac?) jsou zde i bezpečnostní prvky (můžete předepsat nejlepší známou šifru, ale co když se v ní den po publikaci zákona objeví chyba?).

Technologická neutralita může být narušena jak přímo (v zákoně je přímo uveden konkrétní formát či technologie), ten nepřímo (sice není uvedena konkrétní technologie, ale jsou stanoveny takové požadavky, že je může splnit pouze jeden formát, jeden výrobce).

Pamatujme i na to, že technologie, které zdánlivě „používá každý“ jsou kryty patenty, a není tedy vhodné vázat se na ně. I velmi rozšířené formáty, jako mp3 nebo avi, byly až do nedávna vázány na licenci, populární formát videa H.264 dokonce stále je. Je proto vhodné vždy umožnit alespoň jednu volně použitelnou alternativu, pokud existuje (ve světě video kodeků například AV1).

Kromě licenčních poplatků a omezení je zde ještě jeden důvod technologické neutrality, a to je technický vývoj. Například ve světě videa byla před 15 lety nejpokročilejší formáty MPEG-2 a MPEG-4, krátce po nich nastoupila technologie H.264 a dnes už přecházíme na H.266 či AV1. Některé právní předpisy však stále pracují pouze s formáty MPEG-2 a MPEG-4.

Technologický vývoj postupuje rychleji než legislativní proces. Pokud už je nutné předepsat nějaký formát či jiné požadavky, zvažte vhodnou formu. Napíšete-li do zákona například požadavek na šifrovací algoritmus, a ten bude prolomen, změna zákona by trvala půl roku až rok. Pokud už nezbytně musíte uvádět konkrétní technologii, uveďte ji ve vyhlášce, kterou pravidelně aktualizujete. Přípustná je i forma pouhého zveřejnění ve věstníku, výjimečně je možné technologické požadavky prostě publikovat na internetových stránkách, na které zákon odkáže.

Princip se netýká pouze síťové neutrality v telekomunikacích a infrastruktury jako takové. Důležitá je i neutralita a nezávislost na technologiích, s nimiž bude možno dané služby využívat, třeba předepsáním konkrétního programového vybavení, nebo konkrétního neuniverzálního technického postupu pro splnění úkonů v rámci dané služby. Každý má právo použít svoje preferované technické prostředky a vybavení, jedná-li se o standardní programové vybavení a způsoby komunikace.

Cíl: Nebránit použití libovolných technických a technologických prostředků, neomezovat využívání na konkrétní technologie či dokonce dodavatele a nevytvářet umělé bariéry omezující technologickou neutralitu.

Přínosy naplnění: Legislativa bez bariér a neomezující technologickou neutralitu. Nebude vyžadováno využití konkrétních technologií či technologických prostředků, ale naopak i využívání povinných služeb bude postaveno na otevřenosti a standardech a na neomezování.

Dopady nenaplnění: Překážky ve využití standardních technologických prostředků.

Příklad dobré praxe: Legislativní a technická realizace datových schránek, díky které již nyní není práce s datovými zprávami závislá na proprietárním technickém řešení konkrétního dodavatele.

Dalším příkladem je elektronická evidence tržeb (dále jen „EET“), která stanovuje povinnost odesílat data do příslušného informačního systému, ale nestanovuje pro to konkrétní technické zařízení či technologický postup. Podobným příkladem je dále úprava povinnosti mít elektronický systém spisové služby pro splnění povinností výkonu spisové služby podle zákona o archivnictví a spisové službě, která definuje jen požadavky na takový systém, ale nepředjímá konkrétní technická řešení.

From:
<https://www.egdwiki.info/> -

Permanent link:
<https://www.egdwiki.info/dpl:psdpl:nove-zasady-spolecne-cast-dokumentu?rev=1736439201>

Last update: **09.01.2025 17:13**

